

An aerial photograph of a calm lake with several forested islands. The trees are in autumn, showing shades of yellow, orange, and green. The water is a deep blue, reflecting the sky and the surrounding landscape. In the background, there are rolling hills and more forests.

Vai no Latgales var būt arī labas ziņas?

Sandra Spūle

reģionālās attīstības eksperte, EK un PB
kopīgo iniciatīvu koordinatore Latvijā

Baltijas robežreģionu izlīdzināšanas iniciatīva (Baltics CURI)

Eiropas Komisijas un Pasaules bankas kopējās iniciatīvas pirmā gada aktivitātes un secinājumi

Mērķis: atbalstīt vietējos un reģionālos partnerus konkrētos pierobežas reģionos, lai apzinātu, veicinātu un paātrinātu ilgtspējīgas attīstības un sociālo ieguldījumu iespējas atbilstoši pašlaik pieejamajam Eiropas kohēzijas politikas finansējumam.

Sagaidāmie rezultāti:

- efektīva projektu plūsma
- reģionālo un vietējo iestāžu spēju stiprināšana, lai īstenotu dažādus attīstības projektus; un
- stiprināti sadarbības tīkli pierobežas reģionos

Tēma: vietējā ekonomikas attīstība un uzņēmējdarbība

1. Tehniskā palīdzība: Uzņēmējdarbības salgabāšana un paplašināšana (BR&E)

- 1) Ekonomikas profila izstrāde – analītika 2014-2024
- 2) 80 uzņēmēju aptauja

2. Tehniskā palīdzība: Prasmju komponente Latgalē

- 1) OECD 2023.gada PIAAC aptaujas dati par Latgali
- 2) Diskrētās izvēles eksperiments 2025

3. 3 savstarpējās mācīšanās no kolēģiem pasākumi – FORUMI

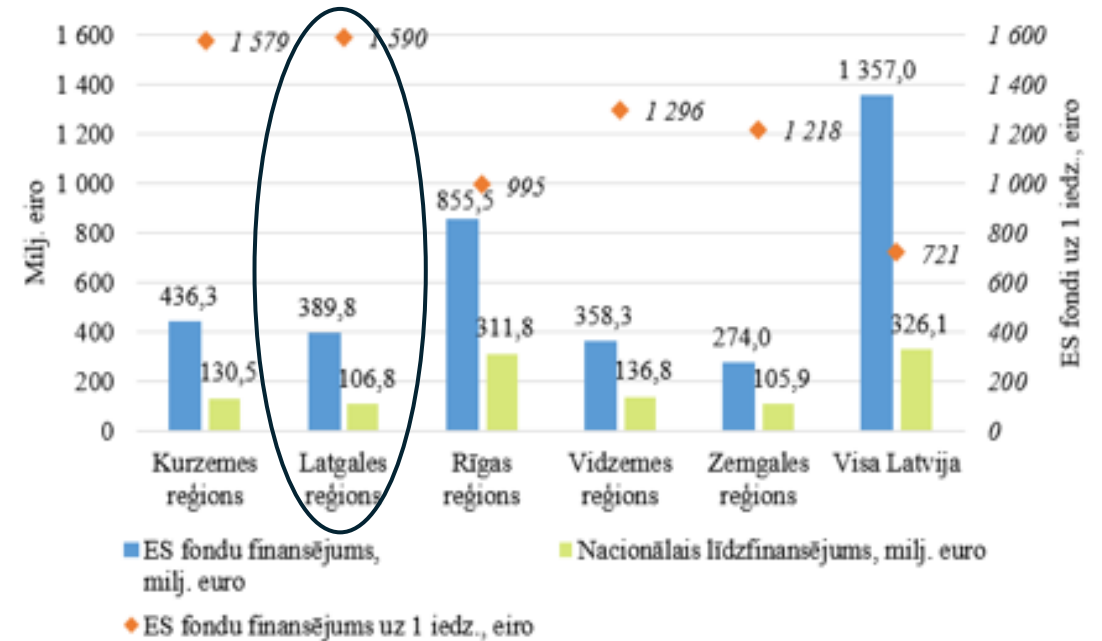
With funding by the
European Union

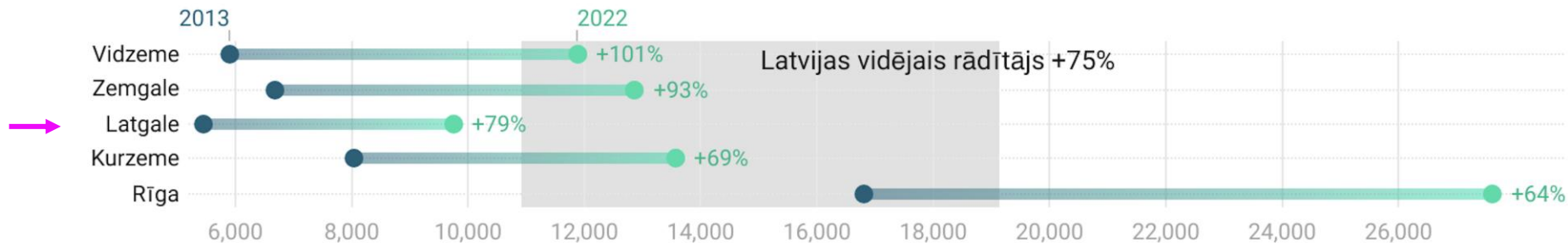
THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

Latgales reģions turās līdzī pārējiem reģioniem

1A: Izmaksātais ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas perioda finansējums plānošanas reģionu dalījumā, milj. eiro

1B: IKP uz 1 iedzīvotāju izmaiņa Latvijas reģionos, eiro

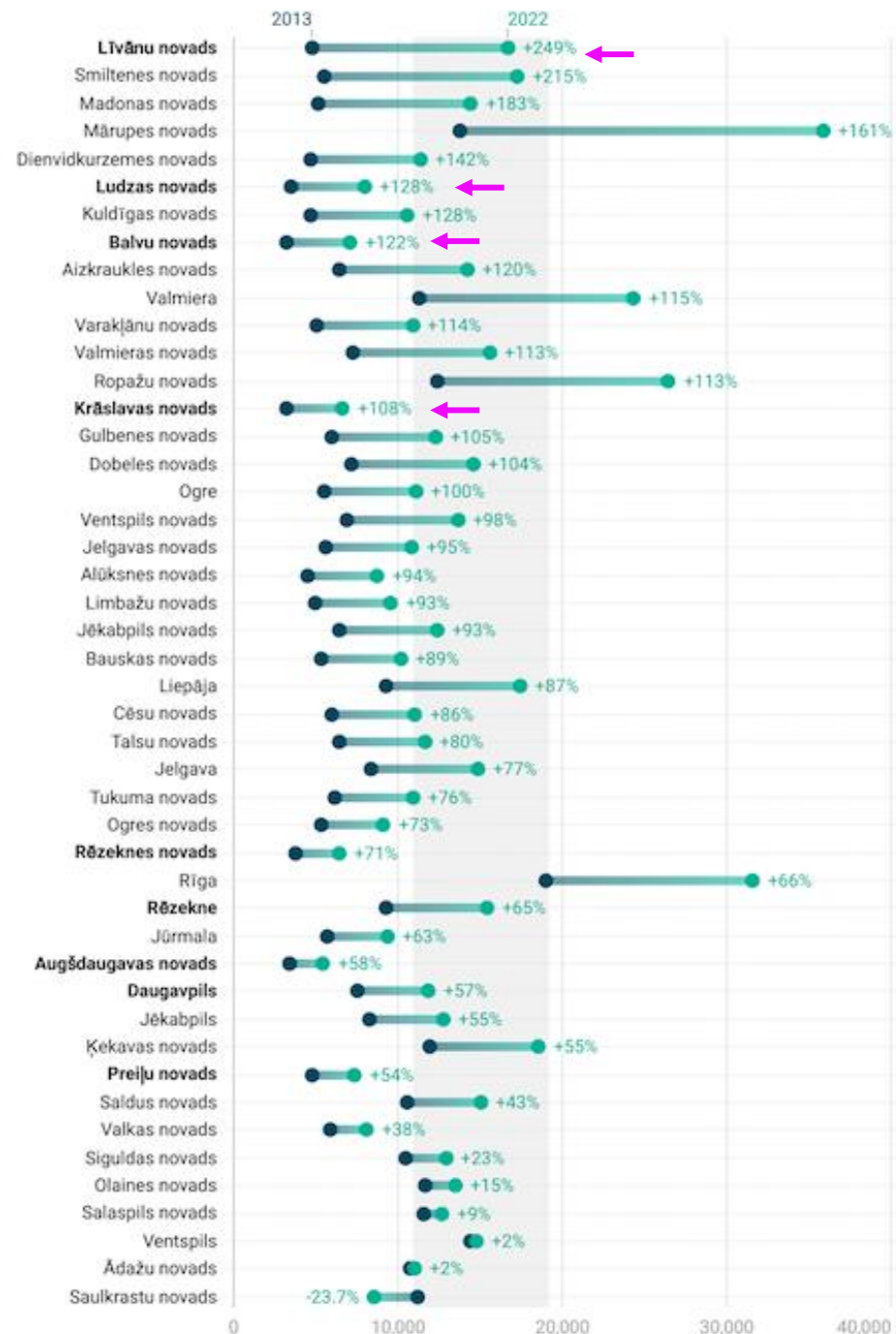
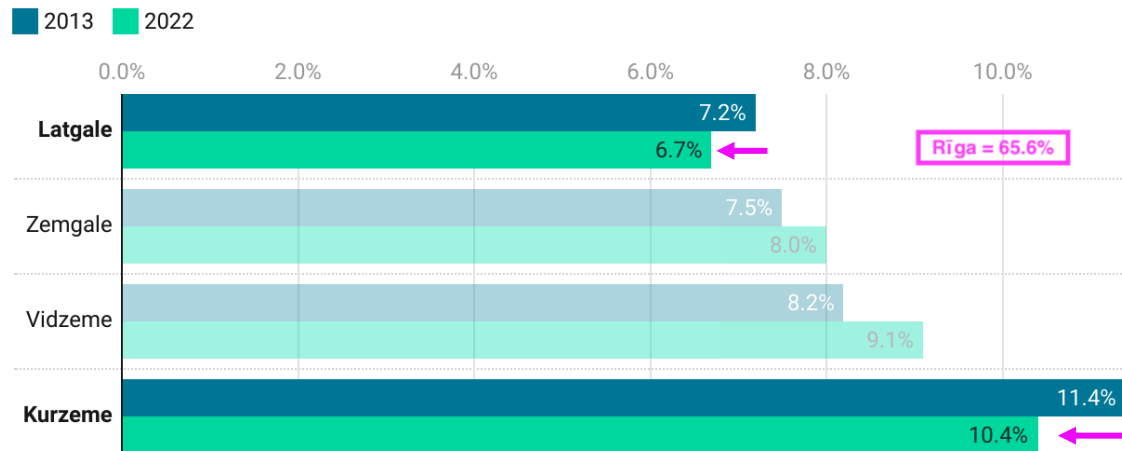

Latgales ieguldījums valsts ekonomikā sarūk, bet Līvāni ir straujāk augošā pašvaldība Latvijā

3.

2B: IKP uz 1 iedzīvotāju izmaiņa Latvijas valstspilsētās un novados faktiskajās cenās, eiro

2A: Iekšzemes kopprodukta reģionos īpatsvara izmaiņa Latvijas kopējā IKP, %

Pievienotā vērtība un eksports

3A: Pievienotās vērtības (PV) un tās struktūras izmaiņas laika periodā 2013.-2022. gadi pa darbības veidiem

	Īpatsvars %	Pieaugums %
A Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	8	183
B Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde	1	58
→ C Apstrādes rūpniecība	18	58
H Transports un uzglabāšana	7	-35
I Izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi	1	25
J Informācijas un komunikācijas pakalpojumi	1	23

3B: Latvijā kopumā eksporta pieaugums kopš 2014.gada - 80%, Latgalē – 50%

3C: PV uz 1 strādājošo 2022.gadā, eiro, tās pieaugums kopš 2014.gada, kā arī eksporta pieaugums %

	2022	PV uz 1 strādājošo pieaugums %	Eksporta pieaugums %
C16 Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana	32,048	→ 187	106
C26 Datoru, elektronisko un optisko iekārtu ražošana	→ 64,367	n/a	→ 1,174
C27 Elektrisko iekārtu ražošana	47,614	64	134
C28 Citur neklasificētu iekārtu, mehānismu un darba mašīnu ražošana	27,478	77	11

Jauni uzņēmumi Latgalē rodas un pietiekami daudziem izdodas augt; piekļuve finansējumam joprojām ir galvenais šķērslis attīstībai

4A: Latgales eksportējošie uzņēmumi aug, tomēr lielākā daļa, īpaši, vidēji lieli un izaugsmes stadijā esošie saskaras ar finansējuma trūkumu

~ 60 apstrādes rūpniecības nozares uzņēmumiem vidējais gada apgrozījuma pieaugums 2021.-2024.gads >15%, no tiem 7 SEZ uzņēmumi

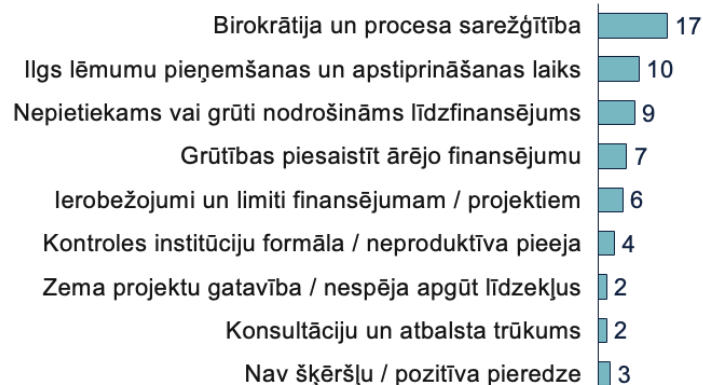
4B: Latgales SEZi ir ļoti labs atbalsta pasākumu ietvars jeb ‘instrumentu kastes’, ar kurām veicināt reģiona attīstību, tomēr būtu jāvērtē tajās iekļautie atbalsta instrumenti no to efektivitātes un ietekmes perspektīvas

- ✓ esošo instrumentu – nodokļu atvieglojumu ietekme uz uzņēmējdarbību un nodarbinātību Latgalē ir ierobežota
- ✓ piedāvātās nodokļu atlaides nepalīdz uzņēmumiem kritiskās attīstības stadijās, t.i., riska ieguldījumu laikā
- ✓ nodokļu atvieglojumi pat var netīšām kavēt centienus piesaistīt nozares ar augstāku pievienoto vērtību
- ✓ SEZ pašlaik koncentrē lielākus un nostabilizējošos uzņēmumus

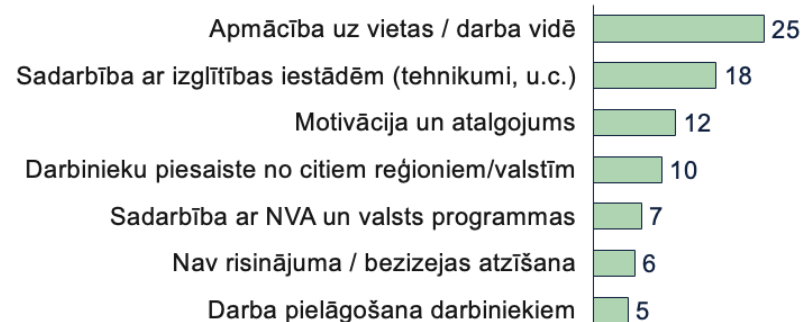
Darba devēji un darba ņēmēji

1. Darba spēkam Latgales reģionā lielākoties ir arodizglītība vai profesionālā vidējā izglītība
2. 63% uzņēmumu **izjūt prasmju trūkumu** – visbiežāk inženierzinātnēs, lauksaimniecībā un vadībā, taču izmantotie risinājumi bieži nestrādā
3. Lai gan daļa uzņēmumu nesniedza informāciju par investīciju plāniem, vairums paredz ieguldījumus un izaugsmi no 2025. gada

Izaicinājumi un šķēršļi ES finansēto atbalsta instrumentu izmantošanā

Prasmju trūkuma risinājumi pašreizējā situācijā

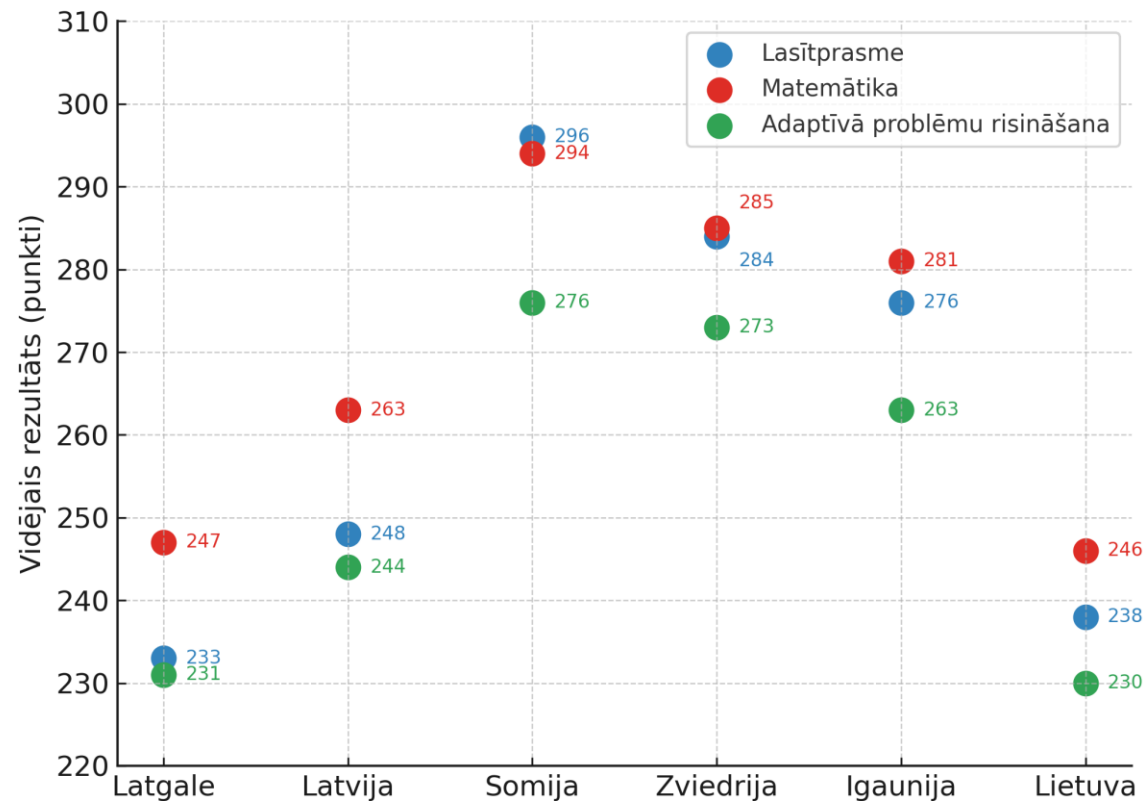
4. Uzņēmumi galvenokārt paļaujas uz pašu finansējumu, savukārt **banku un ES atbalsta pieejamību vērtē kā ierobežotu**, lai arī puse ir izmantojuši banku aizdevumus, bet 40% ES atbalstu.
5. Lielākā daļa publisko pakalpojumu novērtēti kā “labi” vai “apmierinoši”, zemākie vērtējumi – **ceļu uzturēšanai un dzīvojamo māju attīstībai**.
6. **Ekonomiskā situācija, energoresursu izmaksas un kvalificēta darbaspēka trūkums** ir biežāk minētie uzņēmumu attīstības kavējošie faktori

Prasmju aptaujas dati par Latgali

OECD 2023.gada PIAAC - Starptautiskā pieaugušo prasmju novērtēšanas programma ir OECD starptautisks pētījums, kas mēra pieaugušo (16–65 g.) lasītprasmes, matemātikas un problēmu risināšanas prasmes, kā arī to izmantošanu darbā un ikdienā

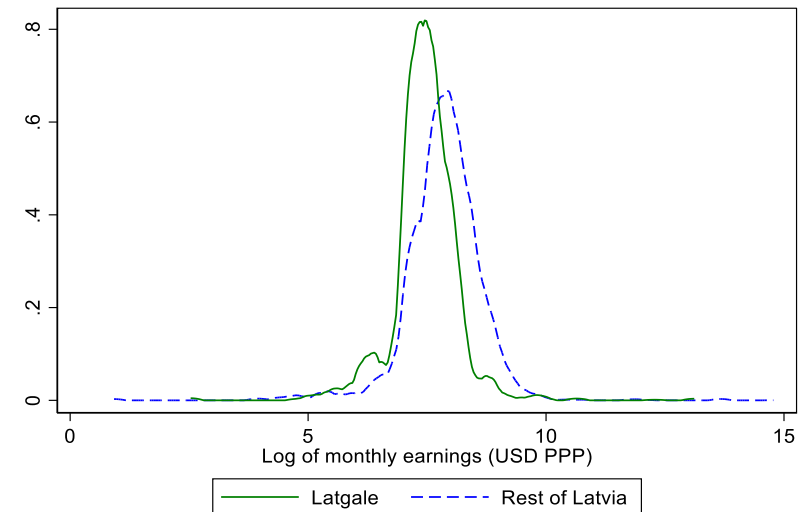
Reprezentatīva aptauja par 6 558 pieaugušajiem Latvijā, 1 297 no Latgales

Prasmju plaisas cēloņi

- Demogrāfija: vecuma mediāna 48.2 pret 43.9
- Formālā izglītība: zemāks augstākās izglītības līmenis - 27% pret 42%
- Statuss darba tirgū
- Prasmju izmantošana mājās

Prasmju plaisas ekonomiskās sekas

Nākotnes darba ņēmēji

Diskrētās izvēles eksperiments (DCE) piedāvā strukturētu pieeju, lai noteiktu galvenos kompromisus, ko indivīdi veic, izvēloties starp darba tirgus iespējām, sniedzot praktiskas atziņas vietējiem un valsts politikas veidotājiem

	Opcija 1	Opcija 2
Darba vietas fiziskā atrašanās vieta	Latvija (Nav nepieciešamības mainīt esošo dzīvesvietu)	Ārvalstīs (ir nepieciešamības mainīt esošo dzīvesvietu)
Darbam nepieciešamā izglītība un prasmes	Darbs atbilst esošajai izglītībai (vajadzīga sākotnējā apmācība)	Darbs pilnībā atbilst gan esošajai izglītībai, gan prasmēm
Darbinieka apraksts	Citu darbinieku vadītājs	Darbinieks
Darba līguma tips	Darba līgums uz noteiktu laiku	Brīvprātīgais darbs/ apmācības
Darba alga mainās pēc 2 nostrādātiem darba gadiem	20% pieaugums no sākotnējās algas	40% pieaugums no sākotnējās algas
Neto darba alga	1200 EUR	900 EUR
IZVĒLE:		

Jūsu uzdevums ir izvēlēties vēlamu opciju

8.

840 respondenti no ~12000 audzēkņu un studējošo skaita Latgalē

- Personas vecumā līdz 25 gadu vecumam; 41 % - 18 gadu veci; 61 % vīrieši
- 27% dzīvo laukos, pārējie dažāda izmēra pilsētās
- 75% profesionāli tehnisko skolu audzēkņi

Ko domā par reģiona sniegtajām iespējām?

- Respondenti uzskata, ka **jauniešiem ir ierobežota ietekme uz savām kopienām un ka viņu vajadzības un vēstījums tiek ignorēts**
- Kopumā respondentu apmierinātība ar izglītību, infrastruktūru un sociālajiem pakalpojumiem bija salīdzinoši zema
- Uzskata, ka reģionā ir ierobežotas darba un karjeras iespējas

Nākotnes darba ņēmēju plāni un gaidas:

9.

Ko vēsta eksperiments?

1. Prasmes: 44% jūt neatbilstību tirgum; 43% gatavi pārkvalificēties; 13% uzskata savas prasmes virs tirgus prasībām
2. Līguma forma: vispievilcīgākā – pašnodarbinātība; nākamā – beztermiņa līgums
3. Trešais biežāk minētais šķērslis nodarbinātības iegūšanai bija nepietiekams darba vietu skaits reģionā
4. Uzņēmējdarbība: 52% apsver sava biznesa sākšanu
5. Nozaru pievilcība: **būvniecība, tirdzniecība/transporta, rūpniecība, veselība un izglītība** mazāk pievilcīgas nekā lauksaimniecība. Visretāk plāno strādāt zinātnē un izglītībā
6. Alga un labumi: **>25% gaida virs 2800 EUR neto**; svarīgākie labumi – medicīniskā aprūpe un elastīgs darba laiks
7. Citas preferences: Īss ceļš uz darbu (tikai 33% pieņem >30 min.)
8. Pabalsti un attālumš: privātā veselības aprūpe vērtēta ~135 EUR; **par katru papildu stundas braucienu uz darbu sagaida ~173 EUR lielāku algu**

Nākotnes plāni

- **77 % respondentu plāno migrēt prom no reģiona; 55% uz ārvalstīm, 31 % norādīja, ka migrācija būtu pastāvīga**
- Tieši profesionāli tehnisko skolu audzēkņi ir starp tiem, kuri skatās tikai ārvalstu virzienā
- Vēlme uzlabot dzīves līmeni (50 %), iegūt jaunu sociālo un kultūras pieredzi (48 %) un vietējo darba iespēju trūkums (44 %) ir visbiežāk minētie migrācijas iemesli.

Risināmie aspekti

Darbspēka izglītība un attīstība

Ietverto aktivitāšu mērķi

- **Talantu noturēšana un piesaistīšana**, piemēram, Karjeras attīstības iniciatīva – finanšu atbalsts darbinieku prasmju attīstībai; Absolventu noturēšana un piesaiste – studiju kredīti ar pienākumu atgriezties strādāt reģionā.
- **Jauniešu intereses par STEM un tehnisko izglītību**, tās popularizēšana kā karjeras iespēja.
- **Cilvēkkapitāla kompetences centrs**: sadarbība starp uzņēmējiem un izglītības iestādēm profesionālās pilnveides, prakses un darba vidē balstītu mācību attīstībai.

Tirgus un investīciju pieejamība

- **Atbalsts pierobežas uzņēmumiem** – diferencēti ES finansējuma kritēriji, elastīgāki aizdevumi, specifiskas programmas un SEZ instrumentu pilnveide.
- **Finanšu pieejamība**, piemēram, **Latgales kapitāla investīciju fonds**, ES fondu līdzfinansējuma savienojoši aizdevumi laikā, kamēr tiek gaidīti ES maksājumi, utml.
- **Uzņēmēju informētības un konsultāciju/mentoringa stiprināšana**, informācijas apmaiņas uzlabošana ar pašvaldībām.

Infrastruktūra un dzīves kvalitāte

- **Mājokļu pieejamība un attīstības programmas**, piemēram, iedzīvotājiem pirmā mājokļa iegādei – aizdevumi ar zemām %likmēm jaunaunajiem profesionāļiem, pašvaldību un publiskā-privātā sektora sadarbība mājokļu attīstīšana
- **Mobilitāte un transports**, piemēram, ‘pēdējās jūdzes’ savienojuma risinājumi, eļū, transporta un elektroenerģijas infrastruktūras pilnveidošana uzņēmējdarbībai.
- **Drošības un civilās aizsardzības infrastruktūras un informācijas apmaiņas uzlabošana.**

Paldies par uzmanību!